

Impuls voor vakdidactiek

Hoe toets ik historisch redeneren eigenlijk? Wat zijn de voor- en nadelen van vakintegratie? Waaraan kan ik zien dat mijn leerlingen door mijn verhaal geboeid worden? Dit zijn het soort vragen die (beginnende) docenten en opleiders zich maar al te vaak zullen stellen. Dan kan het helpen als je kunt beschikken over een aantal goede voorbeelden. Het in september 2007 opgerichte Landelijk Expertisecentrum Mens- en Maatschappijvakken (LEMM) probeert hierin te voorzien.

Om de kwaliteit van de lerarenopleidingen en de vakdidactiek een impuls te geven zijn door het ministerie van OCW voor een scala van vakken expertisecentra in het leven geroepen. Het Instituut voor de Lerarenopleiding van de UvA, het Onderwijscentrum VU, de IPABO Amsterdam/Alkmaar en de Educatieve Hogeschool van Amsterdam hebben het expertisecentrum voor mens- en maatschappijvakken toegewezen gekregen. Het expertisecentrum richt zich op de vakdidactiek voor de vakken aardrijkskunde, maatschappijleer en geschiedenis over de volle breedte van het primair en voortgezet onderwijs. Bovendien wordt nauw samengewerkt met het *Landelijk Expertisecentrum Economie (LEEC)*. Het *Instituut voor Vakdidactiek Geschiedenis (IVGD)* is een afdeling van het LEMM en vormt als het ware de geschiedenispijp van het centrum. Anders dan de naam wellicht doet vermoeden is het LEMM niet het voertuig voor verdere vakintegratie, maar probeert het voor elk vak afzonderlijk de vakdidactische expertise verder te ontwikkelen en te verspreiden. Allerlei sectoren (lerarenopleiding, onderzoek, nascholing, VGN) worden actief bij de projecten betrokken om het 'not invented here' syndroom tegen te gaan.

Wat willen docenten?

Toen duidelijk werd dat het expertisecentrum van start kon gaan, is naar alle vakdidactici en opleiders van universiteiten en hogescholen een enquête gestuurd. Hierin is geïnventariseerd welke thema's volgens hen de meeste urgentie kenden om activiteiten voor te ontwikkelen.

De enquête leverde een hoge respons op: meer dan 50% van de opleiders, vakdidactici en onderzoekers reageerden, waarbij velen aangaven bereid te zijn om op de een of andere manier te participeren in de werkzaamheden van het expertisecentrum.

Videocasus

Uit de enquête kwam prominent de wens naar voren om te komen tot een vakdidactische bronnenbank met digitale video's van geschiedenislessen. In deze bronnenbank zouden dan vooral voorbeelden van good practice moeten komen. Daarbij gaven de opleiders ook aan waarover deze videolessen zouden moeten gaan, zoals het gebruik van jeugdliteratuur en verhalen vertellen, een goede instap, het leren werken met schriftelijke en beeldbronnen, historisch denken en redeneren, het werken met tijdbalken in allerlei vormen. Maar ook hoe een historisch begrip geïntroduceerd wordt en hoe leerlingen zich dat vervolgens eigen kunnen maken. We streven er naar om in de projectperiode een tiental videocasussen gereed te hebben.

Op het moment dat u dit leest, zijn er opnames gemaakt in allerlei klassen, variërend van een 6-vwo klas tot en met een groep 6 op de basisschool. Rond de videolessen worden vervolgens taken en opdrachten voor studenten aan de lerarenopleidingen gemaakt. De videocasussen komen digitaal beschikbaar binnen DiViDu, een afgeschermd digitale omgeving waarmee videoclips gecombineerd kunnen worden met opdrachten, literatuur, interviews en andere hulpbronnen.

Drs. Marc Kropman is vakdidacticus-geschiedenis ILO-UvA en projectleider geschiedenis Landelijk Expertisecentrum Mens- en Maatschappijvakken/IVGD. gs@expertisecentrum-mmv.nl Tel.: 020 - 525.1298

Scholing junior vakdidactici

In het kader van de versterking van vakdidactische expertise hebben verschillende instellingen het initiatief genomen om zogenaamde 'junior' vakdidactici aan te trekken. Uit een inventarisatieronde blijkt dat op dit moment zo'n vijftientig vakdidactici geschiedenis in deze categorie vallen, dat wil zeggen niet langer dan drie jaar als vakdidacticus werkzaam zijn. Voor hen organiseren we een driedaagse cursus waarbij aan de orde komen de grondslagen en ontwikkelingen van de vakdidactiek geschiedenis en het vakdidactisch onderzoek. Vanzelfsprekend wordt gestreefd naar het vergroten van het vakdidactisch handelingsrepertoire en het intensiveren van landelijke contacten tussen junioren onderling (zowel binnen als tussen de eerste- en tweedegraads opleidingen) en tussen junioren en senioren. De aankondiging van deze cursus deed menig vakdidacticus verzuchten dat zij graag een dergelijke cursus bij aanvang van hun loopbaan hadden gevolgd. Inmiddels heeft de eerste uiterst geanimeerde bijeenkomst plaatsgevonden.

Vakintegratie?

Op verschillende scholen wordt geëxperimenteerd met vormen van vakkenintegratie in het kader van de verschillende scenario's die er in de onderbouw van het voortgezet onderwijs mogelijk zijn. Ook op basisscholen is sprake van geïntegreerd werken. Wij onderzoeken aan de hand van een inventarisatie van literatuur en een analyse van de verschillende geïntegreerde methodes die op de markt zijn, welk accenten er worden gelegd en op welke manier daarin ons vak aanwezig is en functioneert. Daarnaast worden docenten geïnterviewd die geschiedenis geïntegreerd met andere vakken geven. Zo proberen we te achterhalen wat de ervaringen met vakintegratie zijn en hoe geschiedenis functioneert binnen een dergelijke aanpak. Dit deelproject richt zich dus vooral op een beschrijving en analyse van wat er voor geschiedenis gaande is bij integratie met andere vakken, zonder daarbij voorhands een oordeel over uit te spreken. De discussie over vakintegratie is volgens ons gebaat bij meer inzicht in de praktijk van vakintegratie.

Coördinator

Zoals bekend verkeert het geschiedenisonderwijs op de basisschool niet in een florissante situatie. Datzelfde kan gezegd worden over het geschiedenisonderwijs aan de pabo. Om de positie van het vak zowel op de pabo als op langere termijn ook binnen het primair onderwijs te versterken, worden op dit moment de mogelijkheden onderzocht van een post-HBO opleiding tot coördinator

aardrijkskunde/geschiedenis in het primair onderwijs. Een dergelijke opleiding bestaat al voor taal en rekenen. Op dit moment is de IPABO bezig een dergelijke coördinatorcursus te organiseren en hoopt komend najaar met de eerste deelnemers te starten. Op termijn zouden dergelijke coördinatoren een bijdrage op school kunnen leveren aan de versterking van het vak geschiedenis (en aardrijkskunde).

Winst

Het is zeer inspirerend om met een grote groep opleiders met verschillende achtergronden in verschillende projecten te werken aan de verdere ontwikkeling van de vakdidactiek voor geschiedenis. Dat is al de eerste winst van het werk van expertisecentrum en geeft goede hoop op een stroom van vakdidactische handreikingen, bijeenkomsten en brochures. Deze moeten niet alleen van belang voor opleiders zijn, maar uiteindelijk ook voor docenten voor de klas.

Voor meer informatie over de projecten en activiteiten kunt u terecht op de website:
www.expertisecentrum-mm.nl

IN 2007 IS VAN START GEGAAN MET DE VOLGENDE PROJECTEN:

- het opzetten van een video bronnenbank met voorbeelden van good practice
- het organiseren van scholingsdagen voor junior-vakdidactici
- het opzetten van een database voor abstracts van vakdidactische literatuur
- organiseren van een kenniskring van nascholers rond oriëntatiekennis
- onderzoek naar de vraag hoe oriëntatiekennis in het curriculum getoetst kan worden
- verkennen van de mogelijkheden voor een opleiding tot coördinator aardrijkskunde/geschiedenis in het primair onderwijs
- onderzoek naar de verschillende bestaande praktijken en mogelijke vormen van vakintegratie
- het organiseren van 'lo-dagen' voor zowel de tweede als eerste graadsopleidingen
- voor de vakdidactische handboeken van aardrijkskunde, maatschappijleer en economie het schrijven van een bijdrage waarin de essenties van het vak geschiedenis aan de orde komen
- het inventariseren en analyseren van de definitie en toetsing van de kennisbasis binnen de verschillende opleidingen, van pabo tot en met eerstegraads opleiding
- het verzorgen van een nascholingskalender en een website (www.expertisecentrum-mm.nl)